

En Begivenhed i Ring Klosters Historie.

Det var en hyppig gjentaget Bestemmelse i de forskellige Munkeordeners Statuter og Privilegier, at ingen maatte begaa Tyveri eller øve anden Udaad indenfor Klostret; hvo, som lagde Haand paa dets Beboere eller paa dem, der havde søgt Tilflugt hos Munkene, blev bannlyst, og den samme Straf ramte enhver, der vovede at sætte Ild paa disse Gudfrygtighedens Boliger. Det var Tanken om Klostrene som hellige Asyler, hvor intet urent maatte finde Sted, der har dikteret denne Vedtægt, en Bestemmelse, mod hvilken der dog atter og atter skete Forsyndelser. Man huske saaledes paa den Ulykke, der ramte Æbelholt, da Magister Peter overfaldt og plyndrede Klostret, hvis Lade med alt Kornet blev et Rov for Luerne; eller man erindre de talløse Plyndringer, som Øm Kloster maatte lide ved Midten af det trettende Aarhundrede, for at fatte, hvorledes Munkenes Skæbne ofte paa det nøjeste var sammenvokset med hele Folkets, saa at næsten enhver Fjendtlighed i Landet tidlig eller silde sporedes indenfor Klostermuren.

Den Episode, som her skal fremdrages, hører dog kun uegentlig til den store Række af Brud mod Klosterstatuterne; det drejer sig vel om en Ulykke, der ramte en

af Danmarks Munkeboliger, og om en paafølgende Sigtelse for udøvet Vold, men Erklæringer fra troværdige Personer godtgjorde, at der aldeles ikke laa Forsætlighed til Grund, og at Beskyldningen udelukkende var fremkommen af Ondskab.

Ved Aar 1430 ødelagdes Ring Kloster pludselig af en Ildebrand, om hvis Udstrækning vi dog ikke nu kunne danne os nogen Forestilling, da den gamle Munkebolig helt er sunken i Grus efter en anden Ildsvaade, der i Begyndelsen af det attende Aarhundrede hjemsøgte den. Efterretningen om den første Brand vakte en ganske særlig Opsigt, fordi der fra forskellige Sider yntedes om, at Ilden var paasat, og det af ingen anden end af den Mand, hvem Klosters Vel i højeste Grad maatte ligge paa Hjerte, Prior og Forstanderen; ja, man gik endog saa vidt i sin Harme, at man beskyldte ham ikke alene for at have afbrændt Klosteret, men ogsaa for at have pantsat dets Ejendomme. Medens adskillige nu pønsede paa at fjerne Prioren fra hans Embede, søgte denne til Gjengjæld at værge sig mod Sigelsen, vel vidende, at en ugunstig Dom kunde medføre Tab af hans Stilling. Han indstævnedes da Sagen for Viborg Landsting, idet han samtidig skaffede sig Understøttelse fra mægtige Personer, der kunde tale til hans Gunst. Vi se her Prioren møde op med smukke seglbehængte Pergamenter, udstedte af Borgemester og Raad i Horsens og af mange gjæve Riddersmænd for at godtgjøre sin Udelagtighed i den stedfundne Ildebrand. Og som Brevene beviste hans Skyldfrihed, saaledes ogsaa de talrige Personer, der i Anledning af den foreliggende Sag vare stævnedes til Viborg; her var baade Præster og Klerke, Riddere og Svende, Kjøbstadfolk og Bønder, og alle fremhævede de Priorens redelige Vandel og hans fra Fædrene nedarvede gode Rygte. Men den, hvis Stemme dog sikkert lagde det afgjørende Lod i Vægtskaalen, var Aarhushvispen Ulrik Stygge, idet hans Erklæring lød paa, at Prioren ikke alene var uden Skyld i den stedfundne Ildebrand, men at

han endog havde bygget og forbedret Klostret, ja sat til af sine Midler derved. Efter disse Udtalelser fra Stiftets gejstlige Overhoved og fra andre kompetente Dommere var Sagen endt, og Prioeren fandtes skikket til at beholde sit Forstanderskab for Ring Kloster.

Af det herom udstedte Thingsvidne erfarer man, at Prioeren da hed Jens Kanne, og at han 1430 alt i nogle Aar havde siddet inde med Embedet som Forstander. Han var en Adelsmand, der 1438 skriver sig til Gjendrup (den nuværende Herregaard Fussingø), og hans Hverv i Klostret var at have dets Tjenere i Forsvar og at styre dets økonomiske Anliggender¹⁾. Saaledes bør Sagen retteligst opfattes, og man maa ikke af Ordet Prior, som Jens Kanne fører i sin Titel, lade sig forlede til at tro, at han oprindeligt var en klostergiven Munk, der efterhaanden havde svunget sig op og naaet denne høje Post ved Priorissens Side. I Nonneklostrene maa man vel skjelne mellem to Slags Bestyrere, paa den ene Side dem, der kalde sig Præst og Prior, og paa den anden Side dem, der bære Titel af Prior og Forstander; thi medens hine ere Munke i Ordets egentlige Betydning og særlig skulle lede Gudstjenesten i Kirken, ere disse blot verdslige Personer, hvem det paahvilede at have Opsyn med Klostrets Ejendomme og Jordegods og at sørge for Nonnernes Underhold. Fremdeles medens førstnævnte synes at blive udvalgte af vedkommende Klosters Priorisse, er det derimod Stiftets Biskop, undertiden endog Kongen, der beskikkede Forstanderen. Jens Kanne hører da som Adelsmand til de sidstes Klasse, og det anføres udtrykkelig i Dokumentet, at Biskop Ulrik Stygge af Aarhus havde indsat ham som Prior i Ring Kloster. Ulrik blev Biskop 1424, og vi have dermed et lille Holdepunkt ved Fastsættelsen af den Tid, da Jens

¹⁾ Ældste danske Archivregistraturer II, 87. — I sit Segl førte Jens Kanne en Bjælke (Henry Petersen: Gejstlige Sigiller fra Middelalderen, Nr. 794*).

Kanne blev Prior, hvilket ventelig maa være sket mod Slutningen af Tyverne¹⁾.

Kort efter var det, at den ovenfor nævnte Ulykke ramte Ring Kloster, og at Jens Kanne sigtedes for at have stukket Ild paa Bygningen. Hvorledes Sagen faldt ud, have vi alt hørt, Klostret rejste sig igjen af sin Aske, og Prioren hævdede vedvarende Embedet som den øverste Bestyrer af dets Ejendomme og Jordegods. Dette fremgaar ganske tydelig af en ved Aar 1600 nedskrevet Registrant over de paa Skanderborg Slot værende Aktstykker, hvori Jens Kanne nævnes enkelte Gange, saaledes 1445, da en Gaard i Gjedved blev tildømt Abbeden i Øm, fremdeles 1455 og 1460, da Prioren udstedte et Brev paa en Mark i Ørridslev Sogn²⁾. Desuden findes han som Vitterlighedsvidne under et Dokument fra 1455, ved hvilket Anders Petz skjøder Ridder Otte Nielsen noget Gods³⁾, og endelig stadfæster han 1458 sin Broder Jens Andersens Gave paa en Gaard i Kjærby, som denne i sit Testamente har skjænket Mariager Kloster⁴⁾. Med Aaret 1460 forsvinder imidlertid Jens Kanne fuldstændig, sandsynligvis er det Døden, der da har bortrevet ham fra hans sidste jordiske Embede. En Hartvig Smalsted, uden Tvivl af den gamle, holstenske Adelsfamilie Smalsted, valgtes efter ham til Prior og nævnes i denne Egenskab alt det paafølgende Aar 1461⁵⁾.

Til Slutning skulle vi her efter Dyrskjøts Brevbog gjengive Aktstykket, hvorpaa denne lille Meddelelse er ba-

¹⁾ 1424 annammede Ærkedegnen i Aarhus, Erik Laurensen, Klostret af Dronning Philippa som dets Forstander. Da Jens Kanne imidlertid var Forstander før 1430, kan Erik saaledes kun ganske faa Aar have beklædt Embedet; men endnu 1433 nævnes han dog som Ærkedegn i Aarhus (Kirkehist. Saml. 3 R. V, 327).

²⁾ Ældste d. Archivregistraturer I, 171, 175 og 274.

³⁾ Vossisk Saml. Pergament. Vrads Herred Nr. 68.

⁴⁾ Dansk Mag. VI, 84.

⁵⁾ Langebeks Diplomatarium under 15/10 1461.

seret, og det saa meget snarere, som Dokumentet ved sit Indhold danner en kjærkommen Modsætning til de talløse og ensformige Skøde- og Mageskiftebreve.

Alle Mænd dette Brev seer eller hører læse, hilser vi evindeligen med Gud Thomas Wille Landstingshører, Provst Morten af Viborg, Jens Bruun Prior i Dueholm i Mors, Jens Juul, Iver Juul, Henning Mortensen Væbner, Niels Overgaard og Peter Rige Borgemestere i Viborg, Erik Jensen, Foged paa Skiern, Endvold [Matthisen]¹⁾, Niels [Jensen]²⁾, Jens Jensen Raadmænd i Viborg og Lauritz Skriver ibidem, kundgjører alle, Guds Aar 1430 Løverdagen efter St. Luciae Dag var skikket her paa Landstinget for os og flere gode Mænd en velbaaren Mand Jens Kanne, som saa og hørte, for[nævnte] velbaarne Jens Kanne kærede haardeligen og meget ynkeligen, at hans Uvenner havde hannem tillagt, at hand skulde afbrændt Ring Closter og skulde have bortforpantet Closterets Gods og at ej være saadan Mand, at hand burde være Forstander i saadant Closter; og fornævnte Jens Kanne lod herimod læse aabenbarligen inden fire Stokke paa fornævnte Landsting først et Brev af Borgemester og Raad og ganske Menighed i Horsens med deres Byes Indsegl forehængt og siden et andet Brev med mange Riddere og Svende og gode Bønder deres Indsegle underhængt, og dermed beviste, at hannem samme Ildebrand var med Uret tillagt, og begjærede Skudsmaal her paa Tinget af alle gode Mænd, da for det første hæderlig Fader med Gud og Herre Biskop Ulrik af Aarhus, hvilken tilforn havde tilskikket forskrevne Jens Kanne at være Prior og Forstander i fornævnte Closter og gjorde ham uskyldig i disse tillagte Stykker og ydermere sagde, at Jens Kanne havde samme Closter og Gods bygt og forbedret, bedre end det var tilforn, og havde sat til af sine egne Penge derpaa og forestaaet samme Closter som en tro,

¹⁾ Lacune i Afskriften. En Enevold Matthisen var Raadmand i Viborg 1426 (Heise: Diplomatarium Vibergense, 345).

²⁾ Mulig er her glemt Jensen. En Raadmand af dette Navn kjendes 1425 og 1438—45 (Dipl. Viberg.).

ærlig Dannemand, saa at Fruer og alle Closters Tienere hannem takkede. Siden var der mange gode Mænd paa Landstinget, baade Præster og Klerke, Riddere og Svende, Kjøbsted Mænd, Bønder og Boekarle, der sagde det samme med os og vi med dem, at fornævnte Jens Kanne havde forestandet samme Closter som en ærlig, tro Dannemand, og haver hand levet sit Liv fra sin Barndom til denne Dæg, som en retfærdig, god Mand bør at gjøre, og staar hannem eller hans Forældre ingen anden Snak eller Rygte paa, uden det godt og ærligt er, saa hand jo maa være Forstander baade der og andre Stæder. Datum anno, die ut supra.
